Zofia Kędzior
Akademia Ekonomiczna im. K. Adamieckiego w Katowicach

DIAGNOZA ZMIAN W ZACHOWANIACH GOSPODARSTW DOMOWYCH W LATACH 2000–2008 (W ŚWIETLE BADAŃ BUDŻETÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH)

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się dynamiczny rozwój badań nad zachowaniami konsumentów, który jest konsekwencją wzrostu zapotrzebowania na informacje o podmiotach rynku ze strony przedsiębiorstw zorientowanych marketingowo. Zachowania konsumentów można badać na podstawie obserwacji i rejestracji ich zewnętrznych symptomów, które dadzą się zapisać i zakwalifikować.

W badaniach nad zachowaniami konsumentów wykorzystywane są różne źródła informacji oraz metody i techniki badawcze. Wyspecjalizowane agencje badań rynku nie tylko oferują szeroki wachlarz technik badawczych pozwalających gromadzić dane ilościowe, ale przede wszystkim umożliwiają pomiar cech jakościowych konsumentów. Stosunkowo rzadko w badaniach nad zachowaniami wykorzystywane są ogólnodostępne informacje gromadzone przez GUS. W niewielkim stopniu w badaniach zachowań wykorzystywane są wyniki badań budżetów gospodarstw domowych, które, najogólniej rzecz biorąc, pozwalają na obserwacje zmian w strukturze dochodów i wydatków oraz w strukturze spożycia.

Informacje z badań budżetów gospodarstw domowych umożliwiają identyfikację struktury dochodów pieniężnych w gospodarstwach, która jest odbiciem ich zachowań w sferze gromadzenia środków na konsumpcję (tzw. zachowania zarobkowe). Badania budżetów gospodarstw domowych dostarczają kompleksowych informacji o wydatkach (rozchodach, zakupach) w ujęciu wartościowym, a także w ujęciu ilościowym, w odniesieniu do niektórych produktów. Wydatki w ujęciu wartościowym informują o nakładach finansowych na zakup określonych dóbr i usług w celu zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych. Informacje o wydatkach dotyczą tylko dóbr i usług nabywanych na rynku i są identyfikatorem zachowań nabywczych, a informacje w jednostkach naturalnych wska-

zują na poziom i strukturę konsumpcji i są identyfikatorem zachowań konsumpcyjnych. Wartość poznawczą i aplikacyjną informacji z badań budżetów gospodarstw domowych podnosi ich reprezentatywność dla społeczno-ekonomicznych grup gospodarstw domowych[1].

Zachowania gospodarstw domowych zarówno w sferze rynku, jak i spożycia zależą od uwarunkowań i czynników o charakterze zewnętrznym (otoczenie makro i mikro) oraz czynników wewnętrznych (cechy demograficzno-społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych i ich członków – konsumentów). Identyfikacja cech gospodarstwa domowego w wymiarze podmiotowym i przedmiotowym stanowi właściwy punkt wyjścia do badań i analiz jego zachowań na rynku.

Gospodarstwa domowe skupiają w zasadzie całą ludność kraju. Według NSP w 2002 roku blisko 38 mln Polaków tworzyło niemal 13,5 mln gospodarstw domowych (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane charakterystyki gospodarstw domowych według NSP 1988/2002

Wyszczególnienie	Polska	
	1988	2002
Gospodarstwa domowe (w tys.)	11 970,4	13 337,0
Ludność w gospodarstwach domowych (w tys.)	37 114,3	37 812,7
Gospodarstwa domowe według liczby osób (w %)		
– jednoosobowe	18,3	24,8
– dwuosobowe	22,3	23,2
– trzy- i czteroosobowe	42,3	37,9
– pięcioosobowe i większe	17,1	14,1
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	3,10	2,84
Gospodarstwa domowe według typu (w %)		
– jednorodzinne	75,0	69,0
– dwurodzinne	4,9	4,4
– trzyrodzinne i większe	0,2	0,2
– nierodzinne	19,9	26,4

Źródło: GUS 2003a, s. 40.

Zgodnie z zaobserwowanymi tendencjami dotyczącymi ludności Polski, niemal 2/3 gospodarstw domowych zlokalizowanych jest w miastach. Wzrost liczby gospodarstw domowych jest szybszy od wzrostu liczby ludności w Polsce, co oznacza spadek przeciętnej liczebności gospodarstw domowych z 3,10

[1] Obecnie GUS wyodrębnia gospodarstwa domowe pracowników, rolników, pracujących na własny rachunek, emerytów, rencistów.

w 1988 roku do 2,84 w 2002 roku. Obniżanie się liczebności polskich gospodarstw domowych wpisuje się w tendencje obserwowane w krajach wysokorozwiniętych. W strukturze gospodarstw domowych według liczby osób dominują gospodarstwa trzy- i czteroosobowe, ale ich udział ma tendencję malejącą – w 1988 roku było ich 42,3%, a 2002 roku – 37,9%.

Podobnie jak w krajach wysokorozwiniętych, w Polsce obserwowany jest znaczący wzrost segmentu jednoosobowych gospodarstw domowych. Co czwarte gospodarstwo domowe w Polsce na początku XXI wieku było właśnie jednoosobowe. Niemal tyle samo co jednoosobowych gospodarstw, w całej populacji jest gospodarstw domowych dwuosobowych. W Polsce znacznie spadła liczba gospodarstw domowych pięcioosobowych i większych. W 1988 roku było ich 17,1%, a w 2002 już tylko 14,1%.

W analizowanym okresie zmieniła się także struktura gospodarstw domowych od strony więzi rodzinnych. Niemal co czwarte gospodarstwo domowe w Polsce nie jest rodziną. Wśród rodzinnych gospodarstw domowych dominują gospodarstwa domowe jednorodzinne z wyraźną tendencją spadkową ich liczby (75,0 – 1988 rok, 69,0 – 2007 rok, por. tab. 1).

W Polsce w 2002 roku wśród rodzinnych gospodarstw domowych dominowały rodziny z dziećmi do 24 lat, które pozostawały na utrzymaniu rodziców. Takie gospodarstwa stanowiły 58,1% tej zbiorowości w Polsce [US Katowice 2003, s. 25].

Z przedstawionych charakterystyk demograficznych polskich gospodarstw domowych wynika, że na początku nowego stulecia w ich strukturze dominują rodzinne, trzy- i czterosobowe gospodarstwa domowe, najczęściej z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu rodziców.

Obserwuje się jednak dynamiczny wzrost segmentu jednoosobowych gospodarstw domowych. Zmiany w strukturze demograficznej gospodarstw domowych przekładają się na ich zachowania na rynku.

Dla każdego gospodarstwa domowego podstawowym problemem jest dysponowanie własnym mieszkaniem. Posiadanie mieszkania pozwala na gromadzenie konsumpcyjnego majątku trwałego i na pełną realizację ekonomicznych funkcji gospodarstwa domowego.

Według Narodowego Spisu Powszechnego 2002 w jednym mieszkaniu mamy więcej niż jedno gospodarstwo domowe. Taka sytuacja utrzymuje się w Polsce od wielu lat na takim samym poziomie (tab. 2).

Na przełomie wieków znacznie poprawiły się w Polsce warunki mieszkaniowe. Z analizy podstawowych wskaźników wynika, że przeciętna powierzchnia mieszkaniowa na 1 osobę wzrosła z 17 m^2 w 1988 roku do 21 m^2 w 2002 roku, a także przeciętna liczba izb w mieszkaniu oraz jego przeciętna powierzchnia, co spowodowało spadek liczby osób w jednym mieszkaniu (tab. 2).

Tabela 2. Wybrane wskaźniki warunków mieszkaniowych gospodarstw domowych według NSP 1988/2002

Wyszczególnienie	Polska	
	1988	2002
Przeciętna liczba gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	1,12	1,15
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,39	3,70
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	59,10	68,60
Przeciętna powierzchnia mieszkaniowa na 1 osobę	17,10	21,00
Liczba osób na 1 mieszkanie	3,46	3,25
Liczba osób na 1 izbę	1,02	0,97

Źródło: GUS 2003b, tabl. 2, s. 53, 55.

Mieszkanie staje się przedmiotem użytkowania po wyposażeniu go w trwałe i nietrwałe elementy odpowiadające potrzebom i preferencjom członków gospodarstwa domowego. Zasadniczą rolę w urządzeniu mieszkania odgrywają meble, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego i elektroniczny sprzęt powszechnego użytku. Dobra te składają się na tzw. domową infrastrukturę konsumpcyjną i są częścią trwałego majątku konsumpcyjnego gospodarstwa domowego, a także uczestniczą bezpośrednio lub pośrednio w procesach zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych. Dobra te należą do wyznaczników szeroko rozumianej zamożności gospodarstw domowych.

Z analizy stanu posiadania zmechanizowanych sprzętów gospodarczych wynika, że polskie gospodarstwa domowe powszechnie dysponują pralką automatyczną, chłodziarką lub zamrażarką oraz odkurzaczem (wskaźnik posiadania tych dóbr wynosi powyżej 90%). W latach 2000–2008 odnotowano znaczący wzrost posiadania automatów pralniczych i kuchenek mikrofalowych (tab. 3). Stosunkowo niewielki odsetek gospodarstw domowych posiada zmywarkę do naczyń (niecałe 10% w 2008 roku).

Bardzo zróżnicowany jest zestaw posiadanych przez gospodarstwa domowe dóbr elektronicznych powszechnego użytku służących domowej rozrywce i zdobywaniu informacji. Spośród tych sprzętów najpowszechniejszy w polskich gospodarstwach jest odbiornik telewizyjny – posiada go 90% gospodarstw (tab. 3). W latach 2000–2008 wzrósł stan posiadania takich dóbr z tej grupy, jak odtwarzacz DVD oraz urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej. Największy wzrost posiadania należy jednak odnotować w przypadku komputerów osobistych zarówno z dostępem do Internetu, jak i bez dostępu. Powszechny w ostatnich latach stał się telefon komórkowy, który w 2008 roku posiadało prawie 84% gospodarstw.

W analizowanych latach nastąpił znaczący wzrost posiadania samochodów. Przynajmniej jednym samochodem w 2008 roku dysponowało niemal 55% gos-

podarstw (tab. 3). Zaprezentowane informacje o zasobach dóbr trwałych wskazują, że polskie gospodarstwa domowe dysponują większym i coraz bardziej zróżnicowanym zestawem dóbr trwałych. Zaobserwowany wyraźny wzrost stanu posiadania tychże dóbr w latach 2000–2008 sprzyja domowym formom zaspokajania potrzeb członków gospodarstw domowych. Zasoby dóbr trwałych wskazują na zmiany w zachowaniach nabywczych, ale są także dobrą podstawą do szacowania popytu zarówno pierwotnego, jak i wtórnego.

Tabela 3. Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrane dobra trwałego użytku w latach 2000 i 2005–2008 (w%)

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008
Elektroniczny sprzęt powszechnego użytku					
Odbiornik telewizyjny	96,1	98,2	98,5	98,5	98,5
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej	48,1	48,2	48,9	51,8	55,9
Zestaw kina domowego	–	–	11,2	14,3	15,5
Zestaw do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku (wieża)	34,5	43,8	44,1	44,9	43,3
Radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych	–	23,2	25,7	28,0	23,7
Odtwarzacz płyt kompaktowych	9,4	10,4	12,4	13,8	14,5
Odbiornik radiowy	58,1	57,5	59,4	57,5	–
Magnetowid, odtwarzacz wideo	53,6	46,7	43,1	39,2	34,5
Odtwarzacz DVD	–	22,9	31,4	40,6	47,7
Komputer osobisty	14,3	39,2	43,7	50,1	56,4
z dostępem do Internetu	–	22,5	28,4	36,6	45,6
bez dostępu do Internetu	–	16,7	15,9	14,2	11,7
Zmechanizowany sprzęt gospodarczy					
Pralka i wirówka elektryczna lub automat pralniczy	97,4	96,5	96,8	97,1	97,3
w tym: automat pralniczy	70,9	79,8	82,8	84,7	86,7
Odkurzacz elektryczny	92,4	93,0	94,2	94,8	95,1
Chłodziarka lub zamrażarka	98,4	98,0	98,6	98,9	98,8
Kuchenka mikrofalowa	17,0	33,3	38,0	42,5	46,1
Robot kuchenny	54,1	54,9	57,8	59,8	61,1
Zmywarka do naczyń	1,8	4,9	6,2	7,4	9,6
Samochód osobowy	47,3	47,3	49,5	52,5	54,7
Telefon komórkowy	–	65,2	73,1	79,3	83,5

Źródło: *Konsumpcja w Polsce* 2009, s. 88.

W każdym gospodarstwie domowym odbywa się proces gromadzenia środków pieniężnych, których źródłem są najczęściej dochody z pracy wykonywanej zwykle przez jego członków poza gospodarstwem domowym. Bieżącą sytuację finansową gospodarstw domowych najlepiej charakteryzuje kategoria dochodu rozporządzalnego[2], który w określonych warunkach rynkowych (poziom i zróżnicowanie oferty produktowo-cenowej) wyznacza główną granicę poziomu wydatków. W latach 2000–2008 obserwuje się w Polsce systematyczny wzrost dochodu rozporządzalnego na 1 osobę miesięcznie w gospodarstwach domowych (tab. 4). W 2008 roku przeciętnie miesięcznie na 1 osobę w polskich gospodarstwach dysponowano kwotą ponad 1000 zł i było to o 400 zł więcej niż w roku 2000.

Tabela 4. Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych ogółem na 1 osobę miesięcznie w latach 2000 i 2005–2008

Lata	Dochód rozporządzalny (w zł)	Dynamika dochodu		
		rok poprzedni = 100	2005 = 100	2000 = 100
2000	610,51	108,9	80,2	100,0
2005	761,46	103,5	100,0	124,7
2006	834,68	109,6	109,6	136,7
2007	928,87	111,3	122,0	152,1
2008	1045,52	112,6	137,3	171,3

Źródło: jak do tablicy 3, s. 31.

Na dochód rozporządzalny we wszystkich gospodarstwach domowych składają się przede wszystkim dochody z pracy najemnej (stanowią one przeciętnie 50% dochodów ogółem) oraz świadczenia społeczne i socjalne (niemal 30% ogółu dochodów) – tab. 5.

Tabela 5. Struktura przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w latach 2000 i 2005–2008

Wyszczególnienie	Polska				
	2000	2005	2006	2007	2008
Dochód z pracy najemnej	47,7	46,0	47,5	50,3	53,6
Dochód z indywidualnego gospodarstwa rolnego (działki)	5,4	4,5	4,6	4,9	4,1
Dochód z pracy na własny rachunek	8,7	8,1	8,5	8,9	8,8
Świadczenia społeczne i socjalne	32,5	34,9	32,5	30,5	28,6
Pozostały dochód	5,5	6,2	5,5	5,0	4,4

Źródło: jak do tablicy 3, s. 31.

[2] Szerzej na ten temat zob. w: *Konsumpcja w Polsce*, 2009, s. 25.

W niektórych gospodarstwach domowych głównym źródłem dochodu rozporządzalnego jest dochód z pracy na własny rachunek lub dochód z indywidualnego gospodarstwa rolnego. Wielkość bieżącego budżetu pieniężnego mierzona przeciętnym miesięcznym dochodem na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyznacza ogólne ramy pola decyzyjnego w zakresie zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych.

Na zaspokajanie potrzeb konsumpcyjnych gospodarstwa przeznaczają nie tylko bieżące dochody, ale korzystają także z wcześniej zgromadzonych oszczędności oraz z takich źródeł zasilania budżetu, jak kredyty i pożyczki. W marcu 2009 roku około 32% gospodarstw uczestniczących w projekcie badawczym „Diagnoza społeczna" zadeklarowało posiadanie oszczędności. Było to o około 4% więcej niż w 2007 roku, kiedy po raz pierwszy odnotowano przyrost odsetka gospodarstw mających różnego rodzaju oszczędności. W latach wcześniejszych odsetek gospodarstw domowych posiadających oszczędności prawie się nie zmieniał[3] i ukształtował na poziomie 23%.

Sposób rozdysponowania dochodów pieniężnych (czyli na co i ile przeznaczyć) należy do podstawowych decyzji o charakterze ekonomicznym podejmowanych w każdym gospodarstwie domowym. Podział budżetu pieniężnego na różne cele ściśle koresponduje z ustaloną w gospodarstwie domowym hierarchią potrzeb konsumpcyjnych i jest podstawowym wskaźnikiem ich aktywności rynkowej.

Decyzje o kierunkach i sposobie rozdysponowania bieżących dochodów przekładają się na poziom i strukturę konsumpcji. Bieżący budżet pieniężny w zasadniczy sposób przesądza o poziomie i strukturze wydatków konsumpcyjnych, a pośrednio o formach i zakresie realizacji poszczególnych funkcji gospodarstwa domowego.

W latach 2000–2008 w strukturze wydatków gospodarstw domowych obserwuje się systematyczny spadek udziału wydatków na żywność w wydatkach ogółem i wzrost wydatków na utrzymanie i urządzenie mieszkania oraz na transport i łączność (tab. 6).

Spadek udziału wydatków na żywność w wydatkach ogółem w Polsce jest zgodny z tendencją występującą w krajach o wysokim poziomie rozwoju. Polskie gospodarstwa domowe w 2008 roku wydawały na żywność przeciętnie 25% swojego budżetu, a w 2000 roku jeszcze ponad 30%. Udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem maleje wraz ze wzrostem dochodów w gospodarstwach domowych. Większych wahań w analizowanym okresie nie zaobserwowano w przypadku wydatków na odzież i obuwie, a także na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

[3] Szerzej na ten temat zob. w: *Konsumpcja w Polsce* [2009, s. 75–81].

Tabela 6. Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków gospodarstw domowych w latach 2000 i 2005–2008 (w odsetkach)

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008
Żywność i napoje bezalkoholowe	30,8	28,1	27,1	26,6	25,6
Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	2,9	2,7	2,7	2,7	2,6
Odzież i obuwie	5,5	5,1	5,4	5,7	5,5
Użytkowanie mieszkania i nośniki energii	17,9	19,6	19,7	18,4	18,9
Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	5,9	5,0	5,1	5,5	5,5
Zdrowie	4,4	5,0	4,9	4,9	4,8
Transport	9,9	8,9	8,8	9,3	10,1
Łączność	3,5	5,3	5,1	5,0	4,8
Rekreacja i kultura	6,7	6,8	7,1	7,6	7,9
Edukacja	1,4	1,3	1,4	1,4	1,2
Restauracje i hotele	1,4	1,8	1,9	1,9	2,0
Inne towary i usługi	4,9	4,9	5,1	5,3	5,2
Wydatki pozostałe	4,3	4,3	4,3	4,2	4,3

Źródło: jak do tablicy 3, s. 60.

W strukturze wydatków gospodarstw domowych na przełomie wieków pojawiły się wydatki na edukację, a także wydatki na zdrowie, które są następstwem procesu komercjalizacji usług społecznych w Polsce. Tendencje wzrostową mają wydatki na transport i łączność (tab. 6).

Większość zidentyfikowanych zmian w strukturze wydatków gospodarstw domowych w Polsce jest zgodna z tendencjami obserwowanymi w gospodarstwach domowych w krajach o wyższym poziomie rozwoju.

Do najważniejszych potrzeb zaspokajanych w gospodarstwach domowych należą potrzeby żywieniowe. Na ten cel gospodarstwa domowe w Polsce przeznaczają ciągle większą część swoich dochodów, jednocześnie obserwuje się systematyczny spadek udziału tej grupy wydatków w ogólnej strukturze wydatków (tab. 6). Obserwuje się zmiany w wielkości spożycia poszczególnych produktów żywnościowych. Na podstawie analizy wielkości miesięcznego ilościowego spożycia na jedną osobę produktów żywnościowych można wnioskować o kierunkach i skali zmian w spożyciu żywności.

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych wskazują, że w latach 2000–2008 zdecydowanie spadło w Polsce spożycie pieczywa i przetworów zbożowych oraz mleka, tłuszczów zwierzęcych, masła i ziemniaków (tab. 7), a wzrosło spożycie soków owocowych i warzywnych oraz wody mineralnej. O stabilizacji spożycia można mówić w przypadku mięsa i jego przetworów, ryb, a także serów. Większe zróżnicowanie spożycia żywności można obserwować w przekrojach grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych[4].

[4] Szerzej na ten temat zob. w: *Konsumpcja w Polsce* [2009, s. 75–81].

Tabela 7. Przeciętne miesięczne spożycie niektórych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych w latach 2000 i 2005–2008 (w liczbach)

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008
Pieczywo i przetwory zbożowe	9,17	8,44	8,06	7,70	7,42
Mięso i przetwory mięsne	5,47	5,48	5,40	5,39	5,60
Ryby i przetwory	0,43	0,42	0,42	0,45	0,47
Sery	0,83	0,87	0,89	0,88	0,88
Mleko (l)	5,39	4,43	4,12	3,84	3,64
Jogurty	0,33	0,34	0,37	0,44	0,44
Owoce i przetwory	4,10	3,72	3,55	3,40	3,59
Soki owocowe i warzywne (l)	0,79	1,00	1,10	1,08	1,09
Warzywa i przetwory	5,45	5,74	5,34	5,17	5,24
Ziemniaki	7,82	6,68	5,72	5,60	5,27
Tłuszcze zwierzęce	0,54	0,52	0,50	0,47	0,45
Masło	0,31	0,31	0,31	0,30	0,29
Tłuszcze roślinne	1,01	1,00	0,96	0,95	0,94
Cukier	1,94	1,53	1,51	1,42	1,41
Wody mineralne (l)	1,11	2,13	2,62	2,74	2,90

Źródło: jak do tablicy 3, s. 60.

Zaobserwowane zmiany w poziomie i strukturze konsumpcji żywności w gospodarstwach domowych uwarunkowane były przede wszystkim sytuacją rynkową, to jest ofertą podażową produktów żywnościowych i ich poziomem cen, a także zmianami w sposobie odżywiania związanymi z coraz silniejszym trendem większej dbałości o zdrowie, a szerzej – z modą na zdrowy styl życia.

Zaprezentowane wyniki badań i analiz warunków funkcjonowania polskich gospodarstw domowych (mieszkania i jego wyposażenia, dochodów pieniężnych), cech demograficznych gospodarstw domowych oraz struktury wydatków na cele konsumpcyjne wskazują na charakter oraz kierunki zmian w zachowaniach gospodarstw domowych w sferze rynku i konsumpcji na początku XXI wieku.

Bibliografia

Diagnoza społeczna 2009, Raport z badań, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2009, www.diagnoza.com.

GUS 2003a, *Gospodarstwa domowe i rodziny*, NSP 2002, Warszawa.

GUS, 2003b, *Mieszkania* 2002, NSP 2002, Warszawa.

Kędzior Z., Jaciow M. (red.), 2009, *Konsument. Gospodarstwo domowe, Rynek. Polska – Europa*, CBiE, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice.

Konsumpcja w Polsce, Raport roczny, 2009, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2009.

Malinowska M., Kucharska B. (red.), 2006, *Zachowania podmiotów rynkowych w warunkach globalizacji*, PWE, Warszawa.

Szomburg J. (red.), 2009, *W poszukiwaniu portretu Polaków*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.

US Katowice, 2003, Gospodarstwa domowe i rodziny, woj. śląskie, NSP2002, Urząd Skarbowy w Katowicach, Katowice.

DIAGNOSE OF CHANGES IN THE HOUSEHOLDS' BEHAVIOUR IN THE YEARS 2000–2008 (ACCORDING TO HOUSEHOLDS' BUDGETS RESEARCH)

Summary

It's possible to identify the changes of households' behaviour in the consumption and market area. In the beginning of XXI-st century Polish households are mostly family with decreasing number of members. They have their own flat with rich durables equipment. According to structure of Polish households' expenses the share of food expenses in the total expenses has decreased. The increase of share of flat and transport expenses could be observed. Changes in the food consumption are connected with the growing importance of the health care and life style.